

ผลผูกพันของคำพิพากษาคตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145

ในบทที่แล้ว เป็นเรื่องแนวคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับความผูกพันตามคำพิพากษาของ ประเทศต่าง ๆ สำหรับบทนี้จะกล่าวถึงหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 บัญญัติว่า

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกาและการพิจารณา ใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือ มีคำสั่งนับแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไขกลับหรือดลเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอก ซึ่งมีได้ เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคล ภายนอก เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 142 (1), 245 และ 274 และในข้อต่อไปนี้

(1) คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะ หรือความสามารถของบุคคลหรือคำพิพากษาสั่งให้ เลิกนิติบุคคลภายนอก หรือคำสั่งเรื่องล้มละลาย เหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างอิงหรือใช้ ยืนยันแก่บุคคลภายนอกก็ได้

(2) คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคนแก่คู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งอาจใช้ยืนยันแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า

ผลผูกพันตามคำพิพากษา

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 มิได้บัญญัติว่าการผูกพันมีลักษณะอย่างไร แต่เป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นการห้ามมิให้คู่ความหรือบุคคลภายนอก (ในกรณีที่ต้องผูกพันด้วย) มิให้โต้เถียงเป็นอย่างอื่น เช่นในคดีก่อนศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดว่าโจทก์และสามีเป็นฝ่ายครอบครองที่พิพาท จำเลยไม่ได้ครอบครองจึงไม่มีสิทธิในที่พิพาท จำเลยจะเถียงในคดีนี้ว่าจำเลยได้ครอบครองที่พิพาทหาได้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2128/2517) และคู่ความจะฟ้องขอให้เพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1017/2520) แม้จะเป็นคำพิพากษาดำเนินคดีที่คู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1418/2520, 1310/2537) หรืออ้างว่าพยานเอกสารและพยานบุคคลในคดีก่อนนั้นเป็นเท็จทำให้คำพิพากษาคลาดเคลื่อน ก็ขอเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาคดีก่อนไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3692/2532) คู่ความยอมขอให้ศาลบังคับคดีไปตามคำพิพากษาได้ เช่น ในคดีที่ศาลพิพากษาดังที่สุดว่า โจทก์จำเลยมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในที่ดินพิพาท และต่างครอบครองเป็นส่วนสัดส่วนโดยส่วนของโจทก์ครอบครองเฉพาะบริเวณบ้านที่โจทก์ได้ครอบครองมาแต่เดิมเท่านั้น ย่อมผูกพันคู่ความเมื่อโจทก์ต่อเติมตึกแถวของโจทก์ที่ครอบครองมาแต่เดิม โดยขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นจึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา จำเลยขอที่จะร้องขอให้โจทก์รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่ต่อเติมนั้นได้ แม้จำเลยจะมีได้ฟ้องแย้งก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 695/2531) แต่ในคดีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ จำเลยจะขอให้เจ้าพนักงานที่ดินจัดการเพิกถอนชื่อโจทก์แล้วใส่ชื่อจำเลยหาได้ไม่ เพราะโจทก์ไม่มีหน้าที่อย่างใดในทางนิติกรรมที่จะต้องโอนที่พิพาทให้แก่จำเลย เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องดำเนินการให้มีชื่อของตนในโฉนดต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3232-3233/2532) แม้จำเลยจะฟ้องโจทก์เป็นคดีอาญาว่าโจทก์ปลอมเอกสารสิทธิอันเป็นพยานหลักฐานในคดีแห่งที่จำเลยแพ้แล้วก็ตาม ก็เป็นเรื่องที่จะบังคับเกี่ยวกับตัวโจทก์ เป็นคนละกรณีกัน ผลของคำพิพากษาในคดีอาญาไม่อาจลบล้างคำพิพากษาในคดีแพ่งได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1634/2532) แต่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่ให้ถือว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงมีผลผูกพันคู่ความในคดีที่คู่ความมิสิทธิอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

(คำพิพากษาฎีกาที่ 2585/2532) * แต่ถ้ามีสิทธิอุทธรณ์แล้ว แต่ไม่ใช่สิทธิอุทธรณ์ คำพิพากษาศาลชั้นต้นย่อมผูกพันคู่ความเดียวกันในอีกคดีหนึ่งที่ได้ยื่นอุทธรณ์ไว้ด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2590/2529) แต่ถ้าคดีทั้งสองต่างถึงที่สุด แต่โดยเหตุที่คำพิพากษาของศาลเดียวกันขัดแย้งกัน ทั้งสองฝ่ายจะอ้างว่าคำพิพากษาผูกพันฝ่ายตนมิได้ ศาลต้องฟังข้อเท็จจริงตามคำฟ้องและคำให้การของโจทก์จำเลยต่อไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 4092/2533) คำพิพากษายกฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิฟ้องใหม่ภายในอายุความ มีผลผูกพันคู่ความในประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยแล้วด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2057/2529) แต่การนำเอาเหตุผลในคำพิพากษาฎีกาในคดีซึ่งจำเลยคนหนึ่งเป็นโจทก์ฟ้อง ให้นำมาใช้ในการนำคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวมาผูกพันจำเลยอีกคนหนึ่งซึ่งมิใช่คู่ความในคดีก่อน (คำพิพากษาฎีกา 716/2532) การที่คู่ความจะต้องผูกพันตามคำพิพากษาหรือไม่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (คำพิพากษาฎีกาที่ 6039/2533)

* เป็นคดีที่โจทก์จำเลยต่างฟ้องเรียกค่าเสียหายจากอีกฝ่ายแล้วศาลชั้นต้นรวมการพิจารณา

กำหนดเวลาที่คำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลผูกพัน

กรณีนี้กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลตั้งแต่วันที่พิพากษาหรือมีคำสั่งจนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือตลึงเสีย ดังนั้น ตราบใดที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรือตลึง คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นก็จะมีผลผูกพันอยู่ตลอดไป

วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งหมายถึงวันที่ได้มีการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือวันที่ได้ตั้งการอ่านโดยให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้อ่านตามกฎหมายแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 140 ไม่ใช่วันที่ที่ลงในคำพิพากษาหรือคำสั่ง และมีได้หมายถึงวันที่คู่ความเพียงจะทราบคำพิพากษาหรือคำสั่ง

อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นที่มีผลให้คำพิพากษายังไม่มีผลในวันที่พิพากษา แต่จะมีผลเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดเท่านั้น เช่น คำพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส การหย่าโดยคำพิพากษา การฟ้องขอให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1511, 1531 วรรคสอง และ 1557 ตามลำดับ และคำพิพากษาให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 (คำพิพากษาฎีกาที่ 530/2537) * โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำพิพากษาฎีกาที่ 2861/2530 ถึงขนาดวางหลักไว้ว่า คำพิพากษาเกี่ยวด้วยฐานะหรือความสามารถของบุคคลจะยกขึ้นอ้างอิงหรือใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 (1) ก็ต่อเมื่อเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถึงที่สุดแล้วเท่านั้น

* เป็นไปตามแนวคำพิพากษาฎีกาแต่มาตรา 1195 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้มีถ้อยคำว่าการเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่มีผลเมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแต่อย่างไร

บุคคลผู้ต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา

คู่ความ

บุคคลแรกที่จะต้องถูกผูกพันตามคำพิพากษา คือ คู่ความ เพราะมีส่วนร่วมในคดีโดยตรงและรวมทั้งผู้ร้องสอดด้วย โดยผลแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 58 นอกจากนี้ยังหมายความถึงผู้สืบสิทธิของคู่ความ ไม่ว่าจะเป็นผู้สืบสิทธิตามกฎหมาย เช่น ผู้รับมรดก (คำพิพากษาฎีกาที่ 1182/2500) ผู้จัดการมรดก (คำพิพากษาฎีกาที่ 948/2507) ผู้ชำระบัญชีในกรณีที่คู่ความเป็นนิติบุคคล หรือผู้สืบสิทธิทางนิติกรรม เช่น ผู้ซื้อทรัพย์สิน ผู้เช่าทรัพย์สิน ผู้รับโอนทรัพย์สินจากคู่ความ

คู่ความในที่นี้ไม่ได้หมายความรวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนคู่ความตามกฎหมายหรือทนายความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(11) เพราะเหตุที่กฎหมายให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวนี้เป็นคู่ความก็เพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาเท่านั้นมิได้หมายความถึงขนาดให้บุคคลดังกล่าวต้องถูกผูกพันในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นส่วนตัวด้วย ดังนั้น ในทางกลับกันการดำเนินกระบวนการพิจารณาของบุคคลดังกล่าวจึงต้องผูกพันตัวคู่ความด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 588/2525, 464/2486)

บุคคลภายนอก

โดยเหตุที่บุคคลภายนอกมิได้เป็นคู่ความในคดี มิได้ตั้งขอเรียกร้องหรือปกป้องสิทธิของตนในคดี มิได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ในคดี ดังนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ของศาลจึงไม่ควรจะมีผลบังคับผูกพันบุคคลภายนอกด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแห่งมาตรา 145 วรรคสอง ก็ได้ยืนยันหลักการนี้ถึงขนาดว่าแม้คำพิพากษาหรือคำสั่งจะได้กล่าวมาให้ใช้บังคับบุคคลภายนอก คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นก็มิผูกพันบุคคลภายนอก *

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในกรณีต่าง ๆ กันเช่น สิทธิตามคำพิพากษาของผู้ขอเฉลี่ยทรัพย์สินไม่ผูกพันเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีอื่นที่จะโต้แย้งว่าสิทธิของผู้ขอเฉลี่ยทรัพย์สินเกิดจากการสมยอม (คำพิพากษาฎีกาที่ 524/2499) การฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งมีชื่อบุตรจำเลยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์นั้น เมื่อมิได้น้องบุตรจำเลยเป็นคู่ความด้วย ศาลจะพิพากษาหรือสั่งให้ผูกพันบุตรจำเลยไม่ได้ จึงต้องพิพากษายกฟ้องส่วนที่เกี่ยวกับบุตรจำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 681-682/2502) คำพิพากษาที่ให้บุคคลหนึ่งเปิดทางกรจายอมให้ผ่านที่ดินของตน ไม่ผูกพันเจ้าของที่ดินข้างเคียงซึ่งเป็นบุคคลภายนอก แม้ขณะทำแผนที่นิพาทปรากฏว่าเส้นทางนิพาทผ่านที่ดินของบุคคลภายนอกและบุคคลภายนอกนั้นอยู่รู้เห็นในการทำแผนที่นิพาทด้วยก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 1648/2505) โจทก์ทำสัญญารับโอนสิทธิการเช่าตึกนิพาทจากผู้เช่าเดิม โดยผู้ให้เช่ามิได้ตกลงยินยอมด้วยเป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 544 จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์เป็นผู้เช่าตึกนิพาท แม้ศาลจะพิพากษาให้ผู้เช่าเดิมโอนสิทธิ

* พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 53 " คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันเฉพาะคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลแรงงานที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง แต่ศาลแรงงานจะกำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นผูกพันนายจ้างและลูกจ้างอื่นซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีด้วยก็ได้" เหตุที่บัญญัติแตกต่างกันคงเป็นเพราะลักษณะคดีแรงงานมีผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมากทำนองเดียวกันกับกรณี Class Action ของสหรัฐอเมริกา

การเข้าให้โจทก์ คำพิพากษานั้นย่อมผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีหาผูกพันผู้ให้เข้าไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2017/2515) ในคดีเครื่องหมายการค้า ศาลจะพิพากษาให้นายทะเบียนจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามคำขอของโจทก์ไม่ได้ เพราะเป็นการบังคับบุคคลที่มีได้เป็นคู่ความในคดี และโจทก์สามารถไปขอจดทะเบียนได้เองอยู่แล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 2689/2532)

อย่างไรก็ตาม การจะถือหลักเคร่งครัดมิให้คำพิพากษาหรือคำสั่งผูกพันบุคคลภายนอก โดยเด็ดขาดนั้นย่อมจะไม่เป็นธรรมและมีเหตุผลไม่เพียงพอในบางกรณี กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยจึงต้องสร้างข้อยกเว้นให้ผูกพันบุคคลภายนอกได้ด้วย ดังจะได้กล่าวเหตุผลและรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

ข้อยกเว้น

ข้อยกเว้นเพื่อให้ผู้พ้นบุคคลภายนอก

ในบางกรณีเพื่อให้สถานะทางกฎหมายของบุคคล และกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินของบุคคลมีความแน่นอน หรือเพื่อให้การบังคับคดีตามคำพิพากษากระทำไปได้โดยตลอดโดยมิชักช้า จึงจำเป็นที่จะต้องให้คำพิพากษาหรือคำสั่งมีลักษณะเด็ดขาดหรือค่อนข้างเด็ดขาด ไม่ให้มีการโต้เถียงกันง่ายเกินไปจนกลายเป็นคำพิพากษาไร้ผลบังคับผู้พ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงได้มีข้อยกเว้นหลายประการให้คำพิพากษาหรือคำสั่งผู้พ้นบุคคลภายนอกได้โดยมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ได้แก่

(1) กรณีตามมาตรา 142 (1) ซึ่งบัญญัติว่า "ในคดีฟ้องเรียกอสังหาริมทรัพย์ ให้พึงเข้าใจว่าเป็นประเภทเดียวกันฟ้องขอให้ขับไล่จำเลย ถ้าศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี เมื่อศาลเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งให้ขับไล่จำเลยก็ได้ คำสั่งเช่นว่านี้ให้ใช้บังคับตลอดถึงวงศ์ญาติทั้งหลายและบริวารของจำเลยที่อยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้น ซึ่งไม่สามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้"

กรณีตามมาตรานี้จะต้องเป็นการฟ้องเรียกเอาอสังหาริมทรัพย์จากการครอบครองยึดถือของจำเลยเท่านั้น ถ้าเป็นกรณีฟ้องห้ามเดินรถทับเส้นทางสัมปทานของโจทก์ ไม่ผู้พ้นบริวารของจำเลย (คำพิพากษาฎีกาที่ 3217/2522)

บริวาร หมายถึง ผู้อาศัยสิทธิของจำเลย ซึ่งอาจเป็นบุคคลภายในหรือภายนอกครอบครัวก็ได้ เช่น ภริยาที่จดทะเบียนหย่ากับจำเลยแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1721/2528) ผู้เช่าโรงเรือนของผู้เช่าที่ดินเป็นบริวารของผู้เช่าที่ดิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 810/2498) ผู้เช่าช่วงอสังหาริมทรัพย์ที่ผู้ให้เช่ามิได้รู้เห็นยินยอม เป็นบริวารของผู้เช่า (คำพิพากษาฎีกาที่ 354-355/2511)

หากบุคคลที่ถูกอ้างว่าเป็นบริวารของจำเลยสามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้ มีผลเท่ากับบุคคลนั้นมีได้เป็นบริวารของจำเลย คำพิพากษาหรือคำสั่งให้ขับไล่จำเลยย่อมไม่อาจใช้บังคับขับไล่บุคคลนั้นได้ เช่น ผู้เช่าช่วงโดยผู้ให้เช่ามิได้รู้เห็นยินยอมให้เช่าช่วงได้

ไม่เป็นบริวารผู้เช่า (คำพิพากษาฎีกาที่ 781-782/2510)

(2) กรณีตามมาตรา 245 (1) ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งที่อุทธรณ์นั้น เกี่ยวด้วยการชำระหนี้อื่นไม่อาจแบ่งแยกได้ และคู่ความแต่ฝ่ายเป็นผู้อุทธรณ์ซึ่งทำให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีผลเป็นที่สุดระหว่างคู่ความอื่น ๆ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรกลับคำพิพากษาหรือคำสั่งที่อุทธรณ์ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจชี้ขาดว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ให้มีผลระหว่างคู่ความทุกฝ่ายในคดีในศาลชั้นต้นด้วย"

โดยหลักทั่วไปแล้ว หากไม่มีการอุทธรณ์ระหว่างคู่ความใด คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นเกี่ยวกับคู่ความนั้นย่อมมีผลเป็นที่สุดและผูกพันคู่ความนั้น แต่เพื่อป้องกันมิให้คำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลลึกลับในระหว่างคู่ความ อันจะเสียผลแห่งความยุติธรรม กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงให้อำนาจศาลอุทธรณ์ชี้ขาดว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ มีผลระหว่างคู่ความทุกฝ่ายในคดีในศาลชั้นต้นด้วย โดยมีเงื่อนไขว่า

ก) ต้องเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการชำระหนี้อื่นไม่อาจแบ่งแยกได้ ซึ่งหมายถึงกรณีความเกี่ยวพันตามกฎหมายระหว่างคู่ความในคดีนั้น จะแบ่งแยกกันรับผิดชอบเป็นส่วน ๆ ต่างหากจากกันไม่ได้ เช่น กรณีลูกหนี้ร่วม (คำพิพากษาฎีกาที่ 554/2513) ลูกหนี้กับผู้ค้ำประกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 419/2532) ผู้ทำละเมิดร่วมกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 226-227/2505) ตัวการกับตัวแทนในกรณีตัวแทนทำละเมิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1133/2516 ประชุมใหญ่) นายจ้างกับลูกจ้างในกรณีลูกจ้างทำละเมิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 887/2520) ผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยค่าจุน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1640/2520) ทายาทร่วมกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1449/2520) ผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 2787/2529) ผู้สลักหลังกับผู้สั่งจ่ายตัวเงิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1165/2514)

อำนาจศาลอุทธรณ์ตามมาตราข้างต้นถึงขนาดเคยมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่า แม้จำเลยคนหนึ่งจะมีได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/29) เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้) แต่จำเลยอื่นได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ไว้แล้ว จำเลยคนนั้นย่อมได้รับประโยชน์จากข้อต่อสู้ของจำเลยอื่นด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 5137/2531)

แต่ถ้าการต่อสู้คดีไม่เป็นไปในทางเดียวกัน ไม่ถือเป็นการชำระหนี้อันไม่อาจแบ่งแยกได้ เช่น จำเลยที่ 1 ให้การรับตามฟ้อง จำเลยที่ 2 ให้การปฏิเสธ ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับให้ยกฟ้องจำเลยที่ 1 ด้วยไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 775/2497)

ข) คู่ความเฉพาะบางฝ่ายเป็นผู้อุทธรณ์ซึ่งทำให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีผลเป็นที่สุดระหว่างคู่ความอื่น ๆ ข้อนี้เป็นเหตุผลธรรมดา เพราะหากคู่ความอื่น ๆ อุทธรณ์ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาถึงคู่ความอื่น ๆ นั้นอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจตามมาตรานี้

ค) ศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรกลับคำพิพากษาหรือคำสั่งอุทธรณ์ ข้อนี้แม้ด้วยทจะไม่รวมถึงกรณีแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งก็ตาม แต่การพิพากษาแก้หรือมีคำสั่งแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น ก็เท่ากับเป็นการพิพากษาหรือมีคำสั่งยินยอมบางส่วนและกลับบางส่วนนั่นเอง แนวบรรทัดฐาน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาก็ได้รวมถึงกรณีพิพากษาแก้หรือมีคำสั่งแก้ด้วย แต่การกลับหรือแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งที่อุทธรณ์นั้นจะต้องเป็นคุณแก่คู่ความที่อุทธรณ์ และให้ผลที่เป็นคุณนั้นกับคู่ความฝ่ายเดียวกันแต่มิได้อุทธรณ์ด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1169/2514)

(3) กรณีตามมาตรา 245 (2) ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าได้มีการอนุญาตให้ผู้ร้องสอดเข้ามาในคดีแทนคู่ความฝ่ายใด คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ย่อมมีผลบังคับแก่คู่ความฝ่ายนั้นด้วย"

เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ตัวความเดิมยังคงได้รับผลบังคับตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ด้วยก็เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม มิให้มีการเปลี่ยนตัวความเดิมออกไปจากคดี เพราะทำให้ผู้ชนะคดีเสียเปรียบหากจะต้องมีการบังคับคดี และสอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 57

(2) ด้วยว่าแม้ศาลอนุญาตให้ผู้ร้องสอดเข้าแทนที่คู่ความก็ตาม คู่ความฝ่ายนั้นจำต้องผูกพันตนโดยคำพิพากษาของศาลทุกประการ

อนึ่ง กรณีตามมาตรา 245 ทั้ง (1) และ (2) นำไปใช้กับศาลฎีกาได้ด้วย
ตามมาตรา 247

(4) กรณีตามมาตรา 274 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าบุคคลใด ๆ ได้เข้าเป็นผู้คำประกันในศาลโดยทำเป็นหนังสือประกันหรือโดยวิธีอื่น ๆ เพื่อการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นย่อมใช้บังคับแก่

การประกันนั้นได้โดยไม่ต้องฟ้องผู้ค้ำประกันขึ้นใหม่"

การค้ำประกันในศาลได้แก่

1. การค้ำประกันผู้ทูลธรณ์ในกรณีขอทุเลาการบังคับตามมาตรา 231
2. การค้ำประกันเงินที่ผู้ทูลธรณ์จะต้องชำระในกรณีทูลธรณ์คำสั่งศาลตาม
มาตรา 234
3. การค้ำประกันจำเลยที่ถูกจับในระหว่างพิจารณาตามมาตรา 261
วรรคสอง
4. การค้ำประกันเพื่อถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 (1)
5. การค้ำประกันลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ถูกจับฐานจงใจขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม
คำสั่งบังคับของศาลตามมาตรา 300

ความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน ต้องพิจารณาจากข้อความในสัญญาค้ำประกันว่า กำหนดให้รับผิดชอบแค่ไหน เพียงใด ปกติผู้ค้ำประกันไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าหลักทรัพย์ที่นำมาค้ำประกัน เว้นแต่ข้อความในสัญญาค้ำประกันจะระบุไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ค้ำประกันที่จะต้องถูกบังคับนั้นจะต้องตกลงเข้าเป็นผู้ค้ำประกันโดยถูกต้องแล้ว เมื่อนำสัญญาประกันต่อศาลแล้ว ผู้ค้ำประกันจะถอนการเป็นผู้ค้ำประกันในระหว่างการประกันยังไม่สิ้นสุด โดยคู่ความไม่ยินยอมไม่ได้ (คำสั่งคำร้องที่ 31/2514) สัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาระหว่างศาลกับผู้ค้ำประกัน มิใช่เป็นสัญญากับกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษายาย และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีได้ร้องขอให้บังคับคดีภายใน 1 ปี นับแต่รู้การตายของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาลก็บังคับให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้กันได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 145/2491, 1779-1800/2509) สำหรับกำหนดเวลาของ

พินันท์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, พ.ศ.2533), หน้า 158

* คำพิพากษาฎีกาที่ 2978/2526 วินิจฉัยว่า ศาลอุทธรณ์อนุญาตให้ทุเลาการบังคับโดยให้จำเลยหาประกันมาวาง จำเลยนำโฉนดที่ดินพร้อมหนังสือมอบอำนาจของผู้มีกรรมสิทธิให้

การผูกพันย่อมเป็นไปตามระยะเวลาในสัญญา (คำพิพากษาฎีกาที่ 392/2499) ความรับผิดชอบตามสัญญาค่าประกันหนี้ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นจะสิ้นไปก็ต่อเมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาศาลโตศาลหนึ่งพิพากษากลับให้ยกฟ้อง หรือในระหว่างฎีกาได้มีการทำสัญญาค่าประกันขึ้นใหม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1630/2532, 3653/2534)

(5) กรณีตามมาตรา 145 วรรคสอง (1) ซึ่งบัญญัติว่า "คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือคำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลายเหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างอิงหรือจะใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกก็ได้"

(ก) คำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล เช่น คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะความเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1591/2494) คำพิพากษาเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล เช่น การเป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว เช่น การสมรส การขาดจากการสมรส เช่น คำพิพากษาว่าหนังสือหย่าไม่สมบูรณ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 994/2497) ความเป็นบุตร แต่คำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความเท่านั้น ไม่ถือว่าเกี่ยวกับฐานะของบุคคล (คำพิพากษาฎีกาที่ 80/2511)

(ข) คำพิพากษาหรือคำสั่งให้เลิกนิติบุคคล เช่น คำสั่งให้เลิกสมาคม ตามมาตรา 104 คำสั่งให้เลิกมูลนิธิตามมาตรา 131 คำสั่งให้เลิกห้างหุ้นส่วนตามมาตรา 1057 คำสั่งให้เลิกบริษัทตามมาตรา 1237 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ในกฎหมาย

(ต่อ) ทำสัญญาประกันต่อศาลมาวาง ระหว่างศาลสอบถามราคาประเมินไปยังเจ้าพนักงานที่ดิน ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นให้จำเลยแพ้คดี และต่อมาศาลฎีกาก็พิพากษาให้จำเลยแพ้คดี ดังนั้น เจ้าของที่ดินยังมีได้เข้าเป็นผู้ค้ำประกันในศาลโดยทำหนังสือประกัน และมีใช้เป็นการกระทำโดยวิธีอื่น ๆ เพื่อการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 คำพิพากษาคดีนี้ย่อมใช้บังคับแก่การประกันดังกล่าวไม่ได้

ยังเห็นกันว่าน่าจะรวมถึงคำสั่งตั้งผู้ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนและบริษัทด้วย²

(ค) คำสั่งเรื่องล้มละลาย เช่น คำสั่งให้มทกษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาด คำพิพากษาให้ล้มละลาย คำสั่งให้ยกเลิกการล้มละลาย เป็นต้น

(6) กรณีตามมาตรา 145 วรรคสอง (2) ซึ่งบัญญัติว่า "คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคนแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า"

โดยที่กรรมสิทธิ์เป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมสามารถอ้างสิทธิยื่นต่อบุคคลได้ทั่วโลก ในทางกลับกันจึงอาจมีผู้โต้แย้งสิทธิของเขาได้มาก เหตุที่กฎหมายวินิจฉัยความแย้งยอมให้คำพิพากษาในกรณีนี้ผูกพันบุคคลภายนอกได้ นอกจากจะสอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินแล้ว ยังเป็นการสร้างความชัดเจนแน่นอนในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และช่วยคุ้มครองเจ้าของกรรมสิทธิ์มิให้ถูกโต้แย้งสิทธิโดยง่ายจนไม่สามารถใช้สิทธิของตนได้

คำพิพากษาที่ใช้ยื่นบุคคลภายนอกได้ในกรณีนี้ จะต้องเป็นคำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินเป็นคนแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น คำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าที่ดินรายพิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 646/2482) คำสั่งของศาลในคดีไม่มีข้อพิพาทว่าผู้ร้องขอมีสิทธิครอบครองในที่ดิน ก็เป็นคำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินเป็นคนแก่ผู้ร้องขอแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 532/2496)

คำพิพากษาซึ่งวินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินจะต้องเป็นคำพิพากษาที่มีการสืบพยานหลักฐานจนศาลเชื่อ และวินิจฉัยว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิในทรัพย์สินที่พิพาทจริง คำพิพากษาที่เกิดจากคำท้าหรือประนีประนอมยอมความจึงไม่อาจใช้อ้างยื่นบุคคลภายนอกได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 361/2494 และ 1311/2504) ในคดีอาญาความผิดฐานบุกรุก เมื่อศาลยกฟ้องโดยวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีเจตนากระทำผิด ไม่ใช่เป็นการวินิจฉัยกรรมสิทธิ์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3075/2533)

² โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, 2536), หน้า 185.

ผลผูกพันบุคคลภายนอกตามมาตรา 145 (1) และ (2) มีข้อแตกต่างกัน คำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา 145 (1) เป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานะของบุคคล คู่ความสามารถอ้างคำพิพากษายันบุคคลภายนอกได้ และขณะเดียวกันบุคคลภายนอกย่อมใช้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเองยันคู่ความได้ และมีลักษณะผูกพันบุคคลภายนอกอย่างเด็ดขาด บุคคลภายนอกจะขอพิสูจน์เป็นอย่างอื่นอีกไม่ได้ แต่กรณีคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา 145 (2) แม้คู่ความผู้ได้ประโยชน์จากคำพิพากษาหรือคำสั่งจะยกขั้ันยันบุคคลภายนอก แต่บุคคลภายนอกก็อาจพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิติดว่า บทบัญญัตินี้จึงเป็นเสมือนข้อสันนิษฐานเป็นคุณแก่คู่ความผู้ได้รับประโยชน์จากคำพิพากษา และผลกระทการพิสูจน์ไปให้บุคคลภายนอกเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 781/2499) หากพิสูจน์ได้ บุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิติดว่า (คำพิพากษาฎีกาที่ 402/2501)

(7) กรณีตามมาตรา 127 ซึ่งบัญญัติว่า "...เอกสารเอกชนที่มีคำพิพากษาแสดงว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้องนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกเอกสารนั้นมายัน ต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร"

เมื่อศาลพิพากษาว่าเอกสารเอกชนฉบับใดเป็นเอกสารแท้จริงและถูกต้องแล้ว ย่อมแสดงว่าเอกสารฉบับนั้นได้รับการกลั่นกรองมาแล้ว มีคุณค่า เชื่อถือในฐานะพยานหลักฐานมากกว่าเอกสารเอกชนธรรมดา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เท่ากับว่าเป็นการผูกพันบุคคลภายนอกไว้ในเบื้องต้น อันเป็นการผลกระทการนำสืบพิสูจน์ตามกฎหมายลักษณะพยานนั่นเอง

(8) กรณีตามมาตรา 282 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งใดกำหนดให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง...เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธียึดหรืออายัด...เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาหรือที่เป็นของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดหรืออายัดและเอาออกขายได้..."

มาตรานี้เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้กว้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้มีการชำระหนี้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยขึ้น อย่างไรก็ดี

ทรัพย์สินของภรรยาและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องเป็นกรณีก็ตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ เช่น สินสมรส สังกหามทรัพย์ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาซื้อให้แก่บุตร³ เป็นต้น ถ้าเป็นสินส่วนตัวของภรรยาแต่ไม่ได้ฟ้องร้องภรรยา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยึดไม่ได้ แม้ภรรยาจะต้องรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ร่วมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 1039/2492)

(9) กรณีตามมาตรา 312 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าบุคคลภายนอกที่ได้รับคำสั่งอายัดทรัพย์สิน ฎีกา หรือโต้แย้งหนี้ที่เรียกร้องเอาแก่ตน ศาลอาจทำการไต่สวนและ (1) ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่าหนี้ที่เรียกร้องนั้นมีอยู่จริง ก็ได้มีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามคำสั่งอายัด... ถ้าคำสั่งอายัดทรัพย์สินนั้นไม่มีการคัดค้าน หรือศาลได้มีคำสั่งรับรองดังกล่าวแล้ว และบุคคลภายนอกมิได้ปฏิบัติตามนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้น และดำเนินการไปเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา..."

ในการบังคับคดี เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องเหนือบุคคลภายนอกให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งหรือให้ส่งมอบสิ่งของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอให้อายัดสิทธิเรียกร้องดังกล่าวได้ และบุคคลภายนอกที่ถู้อ้างว่าเป็นลูกหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจจะถูกผูกพันตามคำพิพากษาโดยถูกบังคับคดีตามสิทธิเรียกร้องดังกล่าวได้โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หากบุคคลภายนอกไม่คัดค้านคำสั่งอายัดทรัพย์สิน หรือคัดค้านไว้แล้ว แต่ศาลได้ไต่สวนหรือดำเนินการขบวนพิจารณาวิธีอื่นแล้วมีคำสั่งรับรองให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามคำสั่งอายัด

(10) กรณีตามบทกฎหมายอื่น เช่น ในคดีแรงงานนายจ้างและลูกจ้างซึ่งมิได้เป็นคู่ความในคดีแต่มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี อาจถูกศาลกำหนดให้ผูกพันตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

³ มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2525), หน้า 176

ข้อยกเว้น เพื่อให้ไม่ให้มีการผูกพันตามคำพิพากษา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 คำพิพากษาที่จะมีผลผูกพัน
ได้นั้น จะต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยอุทธรณ์
ฎีกาและการพิจารณาใหม่

เหตุผลที่ให้อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยอุทธรณ์ฎีกามีหลายประการ คือ

1. เพื่อความยุติธรรม อันเป็นการแก้ไขความไม่ยุติธรรมที่อาจเกิดขึ้นได้ในศาล
ชั้นต้นไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ เช่นความไม่สุจริต ความผิดพลาดผลั้งผลอในการรับฟังข้อเท็จจริง
การปรับกฎหมายกับข้อเท็จจริงหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดพลาด เป็นต้น
2. เพื่อสร้างหลักประกันความเชื่อถือแก่ประชาชน ว่าในการตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ
ได้มีการวินิจฉัยถ้อยแถลงอีกชั้นหนึ่งแล้ว หากคู่ความฝ่ายใดเห็นว่าคำพิพากษาศาลชั้นต้นไม่ถูกต้อง
หรือไม่เป็นธรรม ก็อาจอุทธรณ์ฎีกาได้ มีเช่นนั้นคู่ความผู้ไม่พอใจคำพิพากษาอาจกลับไปใช้วิธีการ
ใช้กำลังหรือวิธีการอื่นใดในการระงับข้อพิพาทของตนเพื่อความยุติธรรมในสายตาของตนเอง
3. เพื่อให้โอกาสแก่คู่ความในการประนีประนอมยอมความกัน มีคำกล่าวกันว่าคำ
พิพากษาตามที่คุณความประนีประนอมยอมความกันนั้น เป็นคำพิพากษาที่ยุติธรรมที่สุด กฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่งก็ได้มีเจตนารมณ์ให้มีการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีเช่นนี้ การอุทธรณ์ฎีกา จึงเป็น
การเปิดโอกาสให้คู่ความประนีประนอมยอมความกันได้อีกหลังจากที่มีการต่อสู้กันในศาลแล้ว
และคู่ความก็ได้มีโอกาสพิจารณาไตร่ตรองถึงผลได้เสียได้รอบคอบกว่าเดิมอีกด้วย

เหตุผลที่ให้อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการพิจารณาใหม่ เกิดขึ้นจากหลักความ
เสมอภาคของคุณความ (Doctrine of equate right) และหลักฟังความทุกฝ่าย (Audi
Alteram Partem) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความที่เก่าแก่ตั้งแต่สมัยโรมัน และสืบเนื่อง
มาถึงประเทศอังกฤษ ส่วนสหรัฐอเมริกาได้ถือหลัก Due Process of Law โดยให้สิทธิคู่ความ

ที่จะได้รับฟัง (Right to be heard) หลักดังกล่าวทั้งหมดนี้ต่างเป็นการให้สิทธิคู่ความทุกฝ่ายที่จะเสนอข้ออ้าง ข้อต่อสู้ การอยู่ร่วมในการพิจารณาคดี และการนำสืบพยานหลักฐานตามข้ออ้างหรือข้อต่อสู้ของตนเสมอ ส่วนเหตุผลที่ให้ยอมให้มีการพิจารณาคดีโดยขาดนัดก็เพื่อให้คดีดำเนินต่อไปได้โดยไม่หยุดชะงัก ล่าช้า อันเป็นการปกป้องสิทธิของคู่ความที่ประสงค์จะใช้สิทธิในการดำเนินคดี ขณะเดียวกันศาลไม่มีหน้าที่ปกป้องคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่ประสงค์จะใช้สิทธิของตนเอง กฎหมายจึงต้องกำหนดเป็นบทบังคับ (Sanction) ให้ผู้ละเลยไม่ใช้สิทธิของตนจะต้องเสียเปรียบบางประการ

อนึ่ง การพิจารณาใหม่ตามมาตรา 145 นี้ น่าจะไม่หมายความว่าเพียงการพิจารณาใหม่ในกรณีที่มีการพิจารณาคดีฝ่ายเดียวโดยขาดนัด ตามมาตรา 207 เท่านั้น แต่น่าจะหมายความรวมถึงการพิจารณาใหม่ในกรณีการพิจารณาเดิมได้ถูกเพิกถอนเพราะผิดระเบียบตามมาตรา 27 ในกรณีรายงาน คำพิพากษา คำสั่งหรือเอกสารอื่นใดที่รวมไว้ในสำนวนความซึ่งยังอยู่ในระหว่างพิจารณาหรือรอการบังคับของศาลสูญหายไปหรือบอบสลายไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เป็นการขัดข้องต่อการชี้ขาดตัดสินหรือบังคับคดี ตามมาตรา 53 และในกรณีที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการพิจารณา หรือมีเหตุที่ศาลได้ปฏิเสธไม่สืบพยาน หรือข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นฟังมาไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยข้อกฎหมาย และศาลอุทธรณ์เห็นสมควรมีคำสั่งให้พิจารณาใหม่ด้วย ตามมาตรา 243 (2) (3)